

ASSESSING PUBLIC SPENDING IN TERMS OF RESPECT FOR ECONOMIC, SOCIAL AND CULTURAL RIGHTS

EVALUAREA CHELTUIELILOR PUBLICE DIN PERSPECTIVA RESPECTĂRII DREPTURILOR ECONOMICE, SOCIALE ȘI CULTURALE

Angela SECRIERU¹, prof. univ., dr. hab.

Abstract. *Economic, social and cultural rights (ESCR) are materialised through public goods and services, which are produced and provided, respectively, through public expenditures.*

The public expenditures with an impact on respecting ESCR are evaluated through the prism of basic objectives of public financial management, namely the following: maintaining strict financial discipline, allocating public financial resources in conformity with government's priorities, efficient provision of public services.

From the theoretical-scientific perspective, the research has been done in the context of a complex and systematic approach to modern economic and social concepts. The complexity of social, economic and financial phenomena, which have been studied, necessitated the use of statistical methods, in particular the correlation and simple regression analysis. At the same time, the comparative analysis was used for the same purpose.

The central public administration and local public administrations from the Republic of Moldova are relatively more successful in consolidating fiscal discipline than in providing the efficient use of public expenditure in conformity with strategic priorities. The research argues a positive effect which can be made by improvement of public expenditure management on respecting ESCR in the Republic of Moldova.

Keywords: *fiscal discipline; economic, social and cultural rights; allocative efficiency; technical efficiency; public expenditure management.*

JEL CLASSIFICATION: H12, H40, H5, H6

1. Introducere

Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale include în categoria drepturilor economice, sociale și culturale dreptul pe care îl are orice persoană la muncă; dreptul la securitate socială, inclusiv asigurări sociale; dreptul oricărei persoane la un nivel de trai suficient pentru ea însăși și familia sa; dreptul de a se bucura de cea mai bună sănătate fizică și mintală pe care o poate atinge; dreptul la educație; dreptul de a participa la viața culturală; dreptul de a beneficia de progresul științific și de aplicațiile sale.

Drepturile economice, sociale și culturale (DESC) sunt materializate prin intermediul bunurilor și serviciilor publice, acestea fiind produse și, respectiv, furnizate, prin intermediul cheltuielilor publice. Menționăm, în acest context, că clasificarea funcțională a cheltuielilor publice permite corelarea drepturilor economice, sociale și culturale pe categoriile acestora cu grupele funcționale corespunzătoare ale cheltuielilor publice.

Managementul cheltuielilor publice este procesul care permite guvernelor să fie responsabile din punct de vedere fiscal (să cheltuiască doar ceea ce își pot permite), să cheltuiască pentru lucrurile corecte și să profite la maximum de resursele publice limitate.

Managementul cheltuielilor publice, urmărește să atingă următoarele trei obiective de bază:

- ▶ *menținerea disciplinei financiare stricte*, care se referă la controlul eficace al totalurilor bugetului prin stabilirea unor plafoane pentru veniturile și cheltuielile impuse atât nivelului de ansamblu cât și entităților individuale care colectează și cheltuiesc mijloacele financiare

¹ angelasecrieru@yahoo.com, Academia de Studii Economice din Moldova

publice. Un sistem bugetar eficace este acela care are totaluri disciplinate (spre deosebire de ajustările periodice).

- ▶ *alocarea resurselor financiare publice în conformitate cu prioritățile guvernului.* Eficiența alocativă este determinată de capacitatea de a stabili prioritățile în cadrul bugetului, de a distribui resursele conform primordialităților guvernului și eficacității programelor și de a redirecționa resursele de la obiectivele realizate la cele noi, sau de la activități mai puțin productive la cele cu productivitate mai mare. Eficacitatea utilizării resurselor, care reflectă măsura în care obiectivele politicii, programului sau activității sunt îndeplinite, este predeterminată de justificarea deciziilor privind alocarea lor.
- ▶ *furnizarea eficientă de servicii publice.* Eficiența tehnică sau operativă în utilizarea resurselor bugetare se referă la capacitatea de a implementa programe în domeniile respective și de a furniza servicii la cel mai mic cost.

Aceste trei obiective sunt complementare și interdependente. Nici unul dintre aceste trei obiective de bază nu trebuie urmărit izolat de celelalte.

2. Evoluția generală a cheltuielilor publice prin prisma drepturilor economice, sociale și culturale

Sistemul cheltuielilor publice din Republica Moldova reprezentat pe cele zece grupe principale ale clasificăției funcționale este reflectat în tabelul 1.

Din cele zece grupuri de cheltuieli publice reglementate de clasificăția funcțională pot fi conectate în mod direct la DESC după cum urmează:

- Grupa funcțională 05 „Protecția mediului” corespunde dreptului la un mediu înconjurător sănătos (drept reflectat în Constituția Republicii Moldova la art. 37);
- Grupa funcțională 06 „Gospodăria de locuințe și gospodăria serviciilor comunale” corespunde dreptului oricărei persoane la un nivel de trai suficient pentru ea însăși și familia sa;
- Grupa funcțională 07 „Ocrotirea sănătății” corespunde dreptului de a se bucura de cea mai bună sănătate fizică și mintală pe care o poate atinge;
- Grupa funcțională 08 „Cultură, sport, tineret, culte și odihnă” corespunde dreptului de a participa la viața culturală, dreptului la odihnă, dreptului de a se bucura de cea mai bună sănătate fizică și mintală pe care o poate atinge;
- Grupa funcțională 09 „Învățământ” corespunde dreptului la educație și dreptului de a beneficia de progresul științific și de aplicațiile sale;
- Grupa funcțională 10 „Protecție socială” corespunde dreptului la securitate socială, inclusiv asigurări sociale.

În același timp, dreptul la muncă și drepturile conexe acestuia, exprimând drepturile angajaților în sectorul public, se regăsește reflectat în toate grupurile de cheltuieli publice.

Tabelul 1. Structura Bugetului Public Național al Republicii Moldova pe partea cheltuielilor și activelor nefinanciare

	2016		2017		2018		2019		2020	
	mil. MDL	%	mil. MDL	%	mil. MDL	%	mil. MDL	%	mil. MDL	%
Cheltuieli și active nefinanciare	48 462,6	100,0	54522,4	100,0	59 608,9	100,0	65 975,6	100,0	73 269,8	100,0
Servicii de stat cu destinație generală	5 151,1	10,6	5 679,1	10,4	5 551,7	9,3	6 183,9	9,4	6 590,8	9,0
Apărare națională	547,3	1,1	568,3	1,0	643,3	1,1	611,2	0,9	650,2	0,9
Ordine publică și securitate națională/	3 338,4	6,9	4 041,5	7,4	4 376,2	7,3	4 322,2	6,6	4 770,4	6,5
Servicii în domeniul economiei/	4 600,3	9,5	5 424,9	9,9	6 615,7	11,1	7 206,5	10,9	8 885,5	12,1

Protecția mediului/	172,6	0,4	146,7	0,3	115,4	0,2	165,0	0,3	253,7	0,3
Gospodăria de locuințe și gospodăria serviciilor comunale/	1 144,9	2,4	1 315,3	2,4	1 523,4	2,6	1 552,5	2,4	1 780,4	2,4
Ocrotirea sănătății/	6 505,5	13,4	7 268,7	13,3	7 799,0	13,1	8 635,0	13,1	9 990,2	13,6
Cultură, sport, tineret, culte și odihnă/	1 177,1	2,4	1 333,4	2,4	1 519,1	2,5	1 839,6	2,8	1 733,2	2,4
Învățământ/	8 447,7	17,4	9 681,3	17,8	10 462,1	17,6	12 121,2	18,4	12 583,1	17,2
Protecție socială/	17 267,7	35,6	19 063,2	35,0	21 003,0	35,2	23 338,5	35,4	26 032,3	35,5

Sursa: elaborat de autor în baza informației Ministerului Finanțelor. Disponibil pe:

<https://mf.gov.md/ro/trezorerie/rapoarte-privind-executarea-bugetului/rapoarte-anuale/>

În structura cheltuielilor și activelor nefinanciare (în continuare, cheltuielile) ale Bugetului public național (BPN) în perioada 2016 - 2020 ponderea cea mai mare este deținută de grupa funcțională „Protecția socială” (cca 35% din total), urmată de „Învățământ” (cca 17 - 18% din total), „Ocrotirea sănătății” (cca 13 - 14% din total), „Servicii în domeniul economiei” (cca 11 - 12% din total).

În dinamică, cele mai evidente evoluții (măsurate în % față de anul precedent) au fost înregistrate în perioada 2016 - 2019 în cazul serviciilor de stat cu destinație generală (o creștere considerabilă în 2019 față de 2018), apărării naționale și ordinii publice și securității naționale (o reducere considerabilă în 2019 față de 2018), protecției mediului (o creștere în 2019 față de 2018 și 2017, dar fără a ajunge nivelul din 2016); învățământului, protecției sociale, culturii, sportului, tineretului, cultelor și odihnei (o creștere însemnată în 2019 față de anii precedenți).

Se impune o examinare separată a evoluției cheltuielilor publice în anul 2020, an în care evoluțiile indicatorilor bugetari au fost sub impactul crizei pandemice covid-19. Astfel, cele mai pronunțate creșteri (în % față de 2019) au cunoscut: protecția mediului (53,8 p. p.), serviciile în domeniul economiei (23,3 p. p.), ocrotirea sănătății (15,7 p. p.), gospodăria de locuințe și gospodăria serviciilor comunale (14,7 p. p.), protecția socială (11,5 p. p.), ordinea publică și securitatea națională (10,4 p. p.). Cele mai mici creșteri relative față de 2019 au fost înregistrate de cheltuielile publice aferente educației, și anume 3,8 p. p. De fapt, aceasta reprezintă cea mai mică valoare a ritmului anul de creștere a cheltuielilor publice pentru educație în perioada 2016-2021. Cultura, sportul, tineretul, cultele și odihna reprezintă singurul grup funcțional care a înregistrat scăderea cheltuielilor publice aferente (-5,8 p. p.).

În concluzie, în perioada analizată, judecând după evoluția cheltuielilor publice, au fost afectate, în special, sub impactul crizei pandemice covid-19, următoarele drepturi economice, sociale și culturale: dreptul la muncă, dreptul la cultură, dreptul la odihnă, dreptul la sănătate, dreptul la educație.

3. Analiza managementului cheltuielilor publice prin prisma obiectivelor acestuia

Pentru a reliefa și concretiza această concluzie se impune întreprinderea unor studii mai detaliate folosind și alte tehnici de cercetare.

Disciplina financiară. Instrumentul preferat în disciplina fiscală în grupul țărilor în curs de dezvoltare, inclusiv Republica Moldova, este raționalizarea cheltuielilor publice.

Posibilitățile limitate de extindere a bazei impozabile și reducerile continue de cheltuieli publice au poziționat Republica Moldova departe sub nivelul cheltuielilor publice (măsurate ca pondere în PIB) înregistrate în țările dezvoltate.

Generalizând problemele de disciplină fiscală agregată observate la nivelul sistemului bugetar din Republica Moldova, pot fi menționate următoarele:

- *bugetarea nerealistă.* De regulă, BPN al Republicii Moldova nu este implementat așa după cum a fost inițial aprobat, deoarece autorizează un volum mai mare de cheltuieli comparativ

cu ceea ce își poate permite administrația publică centrală și administrațiile publice locale (tabelul 3 susține această concluzie);

- *bugetarea ascunsă*. Bugetul „real” (veniturile și cheltuielile efective) este cunoscut doar de un cerc restrâns de persoane din interior, sau numai în retrospectivă - după încheierea anului fiscal;
- *bugetarea escapistă*. Bugetele nerealiste generează bugete escapistice: guvernul autorizează cu bună știință cheltuieli publice semnificative despre care știe din momentul elaborării proiectului de buget că nu vor fi efectuate, astfel încât să creeze impresia că răspunde cererilor de îmbunătățire socială;
- *bugetarea repetitivă*. În Republica Moldova, BPN, inclusiv componentele acestuia, este rectificat frecvent și de mai multe ori în cursul anului, ca răspuns la condițiile economice sau politice.

Eficiența alocativă. Guvernul Republicii Moldova este relativ mai reușit în consolidarea disciplinei fiscale decât în a face ca cheltuielile publice să fie conforme cu prioritățile strategice și să fie eficient utilizate. Deciziile de alocare a cheltuielilor între sectoare nu reflectă prioritățile guvernului.

Un aspect important al alocării cheltuielilor este flexibilitatea. Guvernele, în scopul protejării împotriva șocurilor, trebuie să dispună de suficientă flexibilitate în deciziile lor alocative anuale. Dacă unele poziții de cheltuieli sunt protejate, fiind încadrate în categoria cheltuielilor nediscreționare (cheltuielile nediscreționare cuprind cheltuielile de personal, prestațiile sociale și plățile de dobânzi) și dacă ponderea cheltuielilor nediscreționare în totalul cheltuielilor este ridicată, ajustarea în perioade adverse poate deveni dificilă, sau poate reduce disproporțional cheltuielile neprotejate, care sunt importante pentru creșterea pe termen lung (cheltuielile publice pentru educație, cercetare, cultură, etc.).

Tabelul 2. Cheltuielile nediscreționare în totalul cheltuielilor și activelor nefinanciare aferente Bugetului Public Național al Republicii Moldova

	2016	2017	2018	2019	2020
Cheltuieli de personal, mil. lei	10 966,6	12 505,4	13 733,1	15 649,0	17 214,4
Prestații sociale, mil. lei	16 404,1	17 964,5	19 949,0	22 302,6	25 007,9
Dobânzi, mil. lei	1 811,7	1 959,1	1 525,9	1 641,1	1 706,7
Cheltuieli nediscreționare, mil. lei	29 182,4	32 429,0	35 208,0	39 592,7	43 929,0
Ponderea cheltuielilor nediscreționare în totalul cheltuielilor și activelor nefinanciare, %	60,2	59,5	59,1	60,0	60,0

Sursa: elaborat de autor în baza informației Ministerului Finanțelor. Disponibil pe:

<https://mf.gov.md/ro/trezorerie/rapoarte-privind-executarea-bugetului/rapoarte-anuale/>

Republica Moldova, după cum urmează din tabelul 2 are un domeniu al cheltuielilor publice relativ inflexibil care, în dinamică, va deveni, sub impactul crizei pandemice de Covid-19, și mai expus la potențiale șocuri externe și interne.

Sintetizând practicile și rezultatele procesului bugetar din Republica Moldova, devin evidente următoarele probleme de eficiență alocative, caracteristice, de fapt, și pentru alte țări sărace:

- *bugetarea pe termen scurt*. Deși Cadrul bugetar pe termen mediu reflectă indicatorii bugetari pe următorii trei ani, acest exercițiu bugetar este mai degrabă superficial. În realitate, procesul bugetar pune accentul pe perspectiva de scurtă durată, fără a lua în considerare implicațiile pe termen mediu ale deciziilor APC și APL;
- *planificarea escapistă*. Planificarea este importantă din punct de vedere politic. În același timp, nivelul planificat reflectă promisiunile pe care politicienii le fac în fața cetățenilor. Aceste promisiuni, atunci când se ajunge la executarea bugetului public, deseori, nu au acoperire financiară;

- *priorități distorsionate*. Resursele limitate sunt cheltuite pentru proiecte demonstrabile care produc o rentabilitate socială redusă, în timp ce obiectivele direcționate spre dezvoltarea capitalului uman (sănătate, educație etc.) sunt subfinanțate.

Eficiența tehnică sau operativă. Analiza calității gestiunii cheltuielilor publice denotă următoarele probleme de eficiență operațională cu care se confruntă Republica Moldova și alte țări în curs de dezvoltare:

- *cheltuieli compensatorii*. Îmbunătățirea gradului de ocupare a forței de muncă are ca unul dintre efecte „umflarea” dimensiunii serviciilor publice cu reducerea concomitentă a nivelului salariilor în sectorul public;
- *scăderea productivității*. Fenomenul angajărilor fantomă, investițiile insuficiente în instruirea cadrelor și tehnologia informației, condițiile de muncă precare și alte practici similare degradează eficiența operațională;
- *bugete detaliate și controale formale*. Formal, controlul cheltuielilor este extrem de centralizat, cu reguli detaliate privind funcția publică (numeroase clasificări și evaluări), controlul extern al achizițiilor și altor articole de cheltuieli. În realitate, însă, aceste controale formale sunt adesea încălcate în practică;
- *management informal*. Aranjamentele informale coexistă alături de regulile formale. Aranjamentele care depășesc cadrul legal determină modul în care funcționează guvernul: modul în care funcționarii publici obțin locuri de muncă sau promovări, scara salarială a acestora, modul în care sunt contractate achizițiile etc.;
- *corupția*. Când regulile formale sunt ineficiente, guvernul operând prin mijloace în afara legii, incită creșterea corupției. Există numeroase oportunități pentru corupție, care, deși răspândită, este adesea nedetectată sau nedeclarată.

Una din premisele de bază cu potențial însemnat în asigurarea atât a disciplinei financiare, cât și a eficienței alocative și operaționale este transparența bugetară. Transparența bugetară se referă la dezvăluirea completă în timp util și sistematic a tuturor informațiilor fiscale relevante. Este un concept multidimensional care vizează claritatea, exhaustivitatea, fiabilitatea, actualitatea, accesibilitatea și utilizabilitatea raportării publice privind finanțele publice, precum și implicarea cetățenilor în procesul bugetar.

Figura 1 cuantifică impactul indicelui transparenței bugetare produs și măsurat de World Economic Forum în The Global Competitiveness Report 2019 asupra IDU.

Din figură, prin aplicarea metodei regresiei simple, urmează că o valoare a indicelui transparenței bugetare care se apropie de 100 (100 înseamnă valoarea cea mai bună care denotă transparență bugetară maximă) determină o valoare a IDU care se apropie de 1 (1 semnifică valoarea cea mai bună care denotă un nivel maxim al dezvoltării umane).

Republica Moldova, înregistrând o valoare puțin favorabilă a indicelui transparenței bugetare (egală cu 58), are o valoare a IDU egală cu 0,75. Pentru comparație, Noua Zeelandă are un indice al transparenței bugetare egal cu 89, înregistrând un IDU egal cu 0,931; Suedia are un indice al transparenței bugetare egal cu 87, înregistrând un IDU egal cu 0,945. Dintre țările cuprinse în analiză, cea mai mare valoare a IDU o are Norvegia (0,957) care înregistrează o valoare de 87 pentru indicele transparenței bugetare.

Putem presupune argumentat, că o transparență insuficientă la nivelul procesului bugetar public și a componentelor acestuia (bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat, fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală) se răsfrânge indirect asupra calității respectării DESC în Republica Moldova.

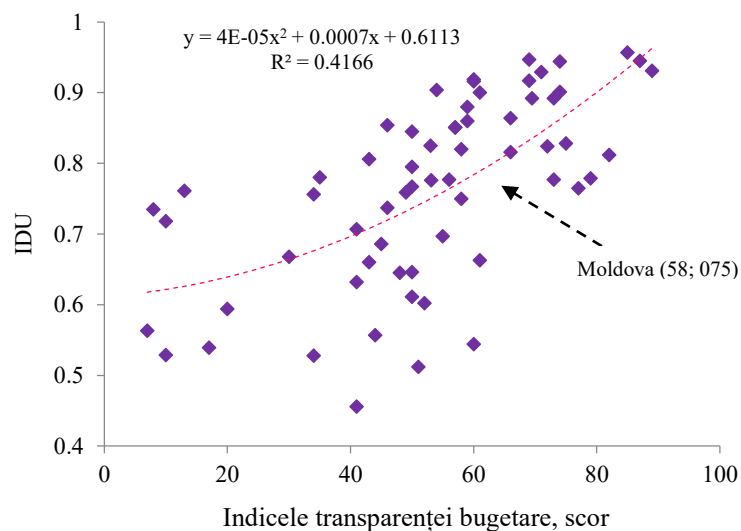

Figura 1. Relația dintre Indicele Dezvoltării Umane și Indicele transparenței bugetare/
Sursa: elaborat de autor în baza The 2020 Human Development Report și the Global Competitiveness Report 2019

Un impact semnificativ asupra transparenței și responsabilității bugetare și, în cele din urmă asupra respectării DESC, îl are calitatea sistemului de control intern managerial și audit intern.

Sistemele de control intern din cadrul entităților publice din Republica Moldova se confruntă, conform rapoartelor Curții de Conturi a Moldovei, cel puțin cu următoarele probleme:

- implementarea superficială a componentelor sistemului de control intern managerial;
- lipsa procedurilor documentate privind raportarea suspiciunilor referitor la neconformități, fraude și corupție;
- implementarea insuficientă a managementului riscurilor (financiare, operaționale, de fraudă și corupție), etc.

În plus, resursele umane și fluctuația de personal creează deficiențe în procesul de implementare și dezvoltare a sistemului de control intern managerial și a funcției de audit intern.

În contextul celor menționate mai sus, figura 2 cuantifică impactul indicelui privind eficiența standardelor de audit și contabilitate produs și măsurat de World Economic Forum în The Global Competitiveness Report 2019 asupra IDU.

Din figură, prin aplicarea metodei regresiei simple, urmează că un scor al indicelui privind eficiența standardelor de audit și contabilitate care se apropie de 100 (100 înseamnă scorul cel mai bun care denotă implementarea completă a standardelor de audit și contabilitate) determină o valoare a IDU care se apropie de 1 (1 semnifică valoarea cea mai bună care denotă un nivel maxim al dezvoltării umane).

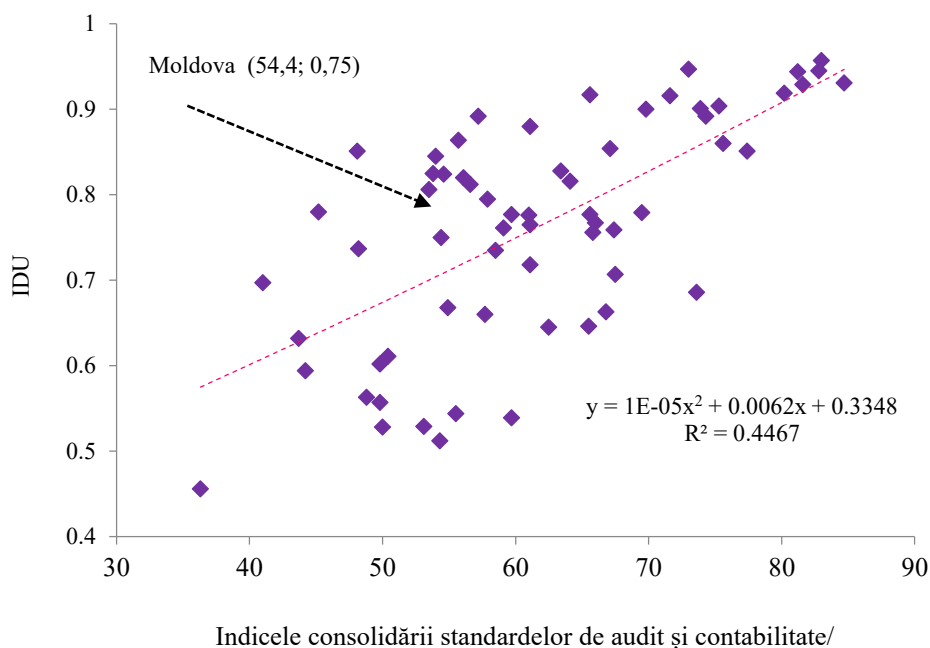

Figura 2. Relația dintre Indicele Dezvoltării Umane și Indicele consolidării standardelor de audit și contabilitate

Sursa: elaborat de autor în baza The 2020 Human Development Report și the Global Competitiveness Report 2019

Republica Moldova, înregistrând un scor puțin favorabil privind eficiența standardelor de audit și contabilitate (egală cu 54,4), are o valoare a IDU egală cu 0,75. Pentru comparație, Noua Zeelandă are un indice privind eficiența standardelor de audit și contabilitate egal cu 84,7, înregistrând un IDU egal cu 0,931; Suedia are un indice privind eficiența standardelor de audit și contabilitate egal cu 82,8, înregistrând un IDU egal cu 0,945. Dintre țările cuprinse în analiză, cea mai mare valoare a IDU o are Norvegia (0,957) care înregistrează scorul de 83 pentru indicele privind eficiența standardelor de audit și contabilitate.

4. Concluzii și recomandări

În categoria drepturilor economice, sociale și culturale intră dreptul pe care îl are orice persoană la muncă; dreptul la securitate socială, inclusiv asigurări sociale; dreptul oricărei persoane la un nivel de trai suficient pentru ea însăși și familia sa; dreptul de a se bucura de cea mai bună sănătate fizică și mintală pe care o poate atinge; dreptul la educație; dreptul de a participa la viața culturală; dreptul de a beneficia de progresul științific și de aplicațiile sale.

DESC sunt materializate prin intermediul bunurilor și serviciilor publice, acestea fiind produse și, respectiv, furnizate, prin intermediul cheltuielilor publice.

În mare parte, respectarea drepturilor economice, sociale și culturale în Republica Moldova este afectată de evoluția nesatisfăcătoare a managementului cheltuielilor publice.

Administrația publică centrală și administrațiile publice locale din Republica Moldova sunt relativ mai reușite în consolidarea disciplinei fiscale decât în a face ca cheltuielile publice să fie conforme cu prioritățile strategice și să fie eficient utilizate.

Următoarele soluții au capacitatea să îmbunătățească managementul cheltuielilor publice, cu impact pozitiv asupra respectării DESC:

- îmbunătățirea calității previziunilor macroeconomice și fiscale pentru a asigura elaborarea bugetului în baza unui cadru macro-bugetar realist și previzibil;

- elaborarea bugetului public național și a componentelor acestuia în corespundere cu cadrul legal, asigurarea alocării resurselor financiare publice în strânsă corelare cu prioritățile de politici, limitele de cheltuieli stabilite în Cadrul bugetar pe termen mediu;
- sporirea eficienței și transparenței procesului de elaborarea și implementare a bugetului public național, inclusiv a componentelor acestuia, prin implementarea corespunzătoare, evitând abordarea superficială, a bugetării bazate pe performanță;
- îmbunătățirea și modernizarea managementului trezoreriei, asigurarea unui control eficient și o monitorizare adecvată la fiecare etapă de cheltuieli, instituirea unui sistem adecvat de contabilitate și de raportare în corespundere cu practicile internaționale;
- dezvoltarea sistemului de control și audit intern în sectorul public în corespundere cu practica internațională, pentru a asigura utilizarea eficientă și transparentă a fondurilor publice;
- creșterea mobilizării veniturilor publice prin sporirea capacității autorităților publice responsabile de administrarea lor, în special, în ceea ce privește veniturile fiscale și vamale;
- dezvoltarea unui sistem modern de achiziții publice în conformitate cu standardele Uniunii Europene;
- dezvoltarea continuă a capacității instituționale la nivelul autorităților administrației publice centrale și locale și a instituțiilor aflate în subordonarea acestora, necesare pentru implementarea bugetării pe programe și performanță;
- fortificarea capacităților de analiză a riscurilor bugetar-fiscale, riscurilor de fraudă și corupție, precum și de monitoring financiar al autorităților/ instituțiilor publice la autogestiune și al întreprinderilor de stat / municipale și al societăților comerciale cu capital integral sau majoritar public.

Mulțumiri. Această publicație este elaborată în cadrul proiectului ”Drepturile omului în Republica Moldova: dimensiunea financiară și consolidarea prin gestiunea eficientă a cheltuielilor publice” (cifrul 20.80009.0807.35), finanțat de Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare.

Referințe

1. Allen, R., Tommasi, D. (eds.) (2001), Managing Public Expenditure: a reference book for transition countries. OECD. <<http://www1.worldbank.org/publicsector/pe/oecdpehandbook.pdf>>.
2. Proclamation of Teheran, Final Act of the International Conference on Human Rights, Teheran, 22 April to 13 May 1968, U.N. Doc. A/CONF. 32/41 at 3 (1968). Disponibil pe: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/fatchr/Final_Act_of_TehranConf.pdf.
3. OCDE (2019), Budgeting and Public Expenditures in OECD Countries 2019, OECD Publishing, Paris, <https://read.oecd-ilibrary.org/governance/budgeting-and-public-expenditures-in-oecd-countries-2018_9789264307957-en#page100>.
4. Office of the High Commissioner for Human Rights (1966), International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, <<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cescr.aspx>>.
5. Schick, A. A Contemporary Approach to Public Expenditure Management. World Bank Institute, <<https://documents1.worldbank.org/curated/en/739061468323718599/pdf/351160REV0Contemporary0PEM1book.pdf>>.
6. Tommasi, D. (2001), Strengthening Public Expenditure Management in Developing Countries Sequencing Issues.
7. Twiss, S. B. (2004). History, Human Rights, and Globalization. *Journal of Religious Ethics*, no. 21/1, p. 39-70.
8. UNDP. Human Development Index Statistics, <<http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2020.pdf>>.
9. World Bank (1999), Public Expenditure Management Handbook. The World Bank Washington, D.C. <<http://www.iltod.gov.mn/wp-content/uploads/2012/03/World-Bank-Public-Expenditure-Management-Handbook-1998.pdf>>.
10. World Economic Forum (2019), The Global Competitiveness Report 2019, <http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf>